

U N I V E R Z I T A   K A R L O V A

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

Závěrečná bakalářská práce

**Specifika začleňování dětí cizinců do výchovného
systému mateřských škol**

**Specifics of the integration of children of foreigners in the educational system
of nursery schools**

Autor: Vondráčková Jaroslava

Obor: Školský management

Forma studia: kombinované

Vedoucí práce: Mgr. Hovančíková Vladimíra

Datum odevzdání práce: duben 2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou bakalářskou práci vypracovala sama za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze 9. 4. 2009

Jaroslava Vondráčková

RESUMÉ:

Práce se zabývá problematikou začleňování dětí cizinců do předškolních zařízení v České republice a vychází z dlouhodobých zkušeností pedagogických pracovníků. Přináší poznatky a doporučení, jak se v této problematice co nejlépe a ještě kvalitněji orientovat, jak předcházet případným problémům. Snaží se upozornit na úskalí některých běžných, každodenních a někdy opomíjených situací.

SUMMARY:

The paper deals with integration of children of foreigners into the childcare facilities in the Czech Republic. It is based on long-term experience of pedagogical staff. It provides information and recommendations on how to best and still better understand this issue and how to prevent potential problems. It draws attention to the pitfalls of some common, everyday and sometimes neglected situations.

Svět potřebuje děti, které jsou chytré a kompetentní a které svou jiskru v průběhu života neztratí. Takové, jejichž potenciální schopnosti by mohly významně pozvednout úroveň kterékoli z oblastí lidské činnosti, ve všech koutech světa. Pokud ovšem tyto děti dostanou šanci svůj potenciál rozvinout. Nadané může být stejně tak vaše nebo moje dítě, ať už jsme bohatí nebo chudí, bez ohledu na naši víru a místo, kde žijeme. Přinejmenším jedno z deseti dětí – miliony na celém světě – se narodí dost chytré na to, aby se z něj mohl stát člověk nějakým způsobem výjimečný. A mějme na paměti, že polovina všech narozených může být v nějakém ohledu nadprůměrná.«

(Joan Freeman: „Jak vychovat chytré dítě“)

OBSAH:

Úvod

1. Faktografický přehled nárůstu přijímání dětí cizinců vstupem do EU	8
2. Porovnání zahraničních vzdělávacích systémů	10
2.1. Vzdělávací systém Slovenska	10
2.1.1. Státní zřízení	10
2.1.2. Národnostní složení a jazyky	11
2.1.3. Náboženství	11
2.1.4. Vývoj předškolního vzdělávání	11
2.2. Vzdělávací systém Vietnamu	13
2.2.1. Státní zřízení	13
2.2.2. Národnostní složení a jazyky	14
2.2.3. Náboženství	14
2.2.4. „Předškolní vzdělávání“	14
2.3. Vzdělávací systém Ruska	15
2.3.1. Státní zřízení	15
2.3.2. Národnostní složení a jazyky	15
2.3.3. Náboženství	15
2.3.4. Vývoj předškolního vzdělávání	16
2.4. Vzdělávací systém Ukrajiny	17
2.4.1. Státní zřízení	17
2.4.2. Národnostní složení a jazyky	18
2.4.3. Náboženství	18
2.4.4. Vývoj předškolního vzdělávání	18
3. Připravenost českého předškolního vzdělávacího systému	19
3.1. Specifika předškolní výchovy	19
3.2. Financování	20
3.3. Vývoj předškolního vzdělávání	21
4. Problematika financování	24

5. Výzkumná část	26
5.1. Cíl výzkumu	26
5.2. Charakteristika respondentů	26
5.3. Výzkumná metoda	26
5.4. Interpretace výsledků – grafické vyhodnocení	26
6. Poznatky, doporučení	35
6.1. Oblast pedagogické činnosti	35
6.2. Oblast práce s dětmi cizinců	36
6.3. Oblast spolupráce s rodiči dětí cizinců	37
6.4. Oblast práce s dětmi české národnosti	38
6.5. Oblast spolupráce se stávajícími (českými) rodiči	39
7. Závěr	39

Příloha č. 1 - dotazník potřebný k výzkumné části

Příloha č. 2 - důležité § ze školského zákona č.561/2004 Sb. týkající se začleňování dětí cizinců do našeho vzdělávacího systému,

Příloha č. 3 - část vyhlášky č.14/2005 týkající se úplaty za vzdělání v mateřských školách

Cíl práce: analyzovat a nastínit specifika při začleňování dětí cizinců do předškolní výchovy v mateřských školách.

Úvod: Proč právě toto téma? Je mi blízké a to nejen počtem dětí cizinců, kteří prošli od roku 1992 mou mateřskou školou. Zajímavějším poznatkem je zjištění, že frekvence a rozmanitost zemí, odkud děti cizinců přicházejí, se neustále mění a my musíme čelit novým situacím. Mé zkušenosti jsou, domnívám se, rozsáhlé, ale velice mě zajímalo, jak se s těmito situacemi vyrovnávají pedagogové ostatních mateřských škol. Jaké jsou jejich kladné či záporné zkušenosti v oblastech, kterých jsem se dotkla v dotazníku. A právě poznatky získané z těchto dotazníků mě utvrdili v tom, že přestože nás na tuto situaci nikdo nepřipravil, přistupujeme k ní zodpovědně a naším společným cílem je především spokojenost nejenom dětí cizinců ale i jejich rodičů, přičemž neustále hledáme nové cesty a přístupy. A doufám, že i má práce a poznatky alespoň trochu přispějí k ještě lepšímu zvládnutí této situace, i když zaručený návod, jak k tomuto přistupovat, existovat nemůže.

1.Faktografický přehled nárůstu přijímání dětí cizinců vstupem do EU

Přijetí ČR do Evropské unie v květnu 2004 je významnou událostí našich dějin. Co znamená přičlenění naší republiky ke společenství vyspělých evropských zemí pro české školství? V žádném případě nejsme nuceni k nějaké harmonizaci předpisů a sjednocování vzdělávacích systémů. Školství a vzdělávání je v každé zemi velice svázáno s tradicemi a kulturním zázemím, a proto i organizace a způsob vzdělávání jsou v jednotlivých zemích EU odlišné. Tato svébytnost zůstává zachována. To však neznamená, že se vzdělávací systémy nemohou navzájem ovlivňovat. Proto je nutné podporovat výměnu informací a dobré zkušenosti ze zahraničí využívat. V České republice máme příležitost konfrontovat náš vzdělávací systém i používané metody školní práce se zahraničními trendy. Snahy po inovacích, prezentované v Bílé knize a konkretizované v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání,

jsou v souladu s tendencemi vývoje vzdělávání. Možná, že naši nevýhodou je to, že v období 1948 až 1989 bylo školství u nás izolováno od vývoje ve vyspělých zemích. Proto se nám dnes, více než 19 let po zásadních změnách, může zdát ležacos ve školách v zahraničí neobvyklé a pro nás těžko upotřebitelné. Chceme-li však rychle dosáhnout úrovně vyspělých států EU, nesmíme se bát převzít takové zkušenosti, které mohou znamenat změnu v léty zaběhaných schématech předškolní práce. Jednou z naléhavých otázek současného vzdělávání je i v České republice otázka začlenění a školní úspěšnosti dětí z rodin cizinců žijících trvale nebo dlouhodobě v České republice. Proto si evropské státy vytyčují cíl vybudovat takové vzdělávací systémy, které vycházejí vstříc specifickým potřebám žáků, včetně žáků se sociálními nebo kulturními handicapy, ale v maximální možné míře zachovávají společnou (integrovanou) výuku všech dětí. Jedná se o systémy jednotného, vnitřně diferencovaného školství. V České republice se obdobné snahy odrážejí v Rámcových vzdělávacích programech. V současné době je třeba stále více poukazovat na sociologicko-pedagogicko-komunikační problém v českých školách, jenž je způsobený trvalým nárůstem dětí, pro něž čeština není mateřským jazykem. Rychlá integrace těchto dětí – cizinců do českého vzdělávacího systému je totiž nutným předpokladem k využití jejich přirozeného potenciálu i ve prospěch naší společnosti. V mateřských školách bylo v roce 2007 zapsáno celkem 3 078 cizinců, největší podíl z nich tvořili občané Vietnamu (32,5 %), Ukrajiny (19,2 %), Slovenska (15,3 %) a Ruska (6,4 %). Cizinci z ostatních států tvořili zbývajících 26,6 %. Oproti předchozímu školnímu roku vzrostl celkový počet cizinců navštěvujících mateřské školy asi o 300 dětí. Mírně se změnila i struktura cizinců v mateřských školách - zaznamenali jsme mírný nárůst podílu Ukrajinců (o 1,3 procentního bodu) a pokles podílu Vietnamců (o 3,5 procentního bodu) a Slováků (o 0,4 procentního bodu) na celkovém počtu cizinců v mateřských školách. Cizinci navštěvující mateřské školy jsou v naprosté většině děti cizích státních příslušníků, kteří na našem území žijí. Na všech vzdělávacích úrovních má podíl cizinců na školách výrazně regionální charakter, který závisí především na celkovém počtu cizinců žijících v jednotlivých regionech a na jejich sociálním složení. Co do podílu cizinců navštěvujících školy na všech vzdělávacích úrovních dominuje Praha

a Karlovarský kraj. V Praze je tato situace dána postavením hlavního města - jsou v ní soustředěny úřady a zastoupení velkých zahraničních firem, navíc se zde vytvářejí větší komunity cizinců zabývajících se obchodní činností. V případě Karlovarského kraje je vyšší počet cizinců spojen s atraktivností tohoto kraje jako lázeňského centra České republiky.

2.Porovnání zahraničních vzdělávacích systémů

Je pravděpodobné, že školství je mezi všemi oblastmi společenského života nejvíce ovlivněno politickým klimatem v zemi. A proto je mou snahou v této části práce přiblížit politickou situaci a s ní související stav předškolní péče v těch státech, jejichž příslušníci jsou v naší zemi nejvíce zastoupeni. Není bez zajímavosti, že stejně jako v předchozích letech i nyní nejvíce dětí cizinců pocházelo ze Slovenska, Vietnamu Ruska a Ukrajiny. A stejně jako v 2007 i v tomto roce je jich nejvíce soustředěno v Praze a v Karlovarském kraji. Pozitivní a zajímavá je ovšem skutečnost, že se zde objevují, i když v malém počtu, děti například z Turecka, Mongolska, Japonska a Číny, tzn. i ze zemí mimo EU. Považuji za důležité zdůraznit, že nejnáročnější a v podstatě nemožné bylo získat informace o předškolním vzdělávání právě dvou nejvíce u nás zastoupených zemí, a to Vietnamu a Ukrajiny.

2.1. Vzdělávací systém Slovenska

V mnoha směrech stav české předškolní péče je nejpodobnější s vývojem a přístupem k předškolní péči na Slovensku, což vyplývá z celkového politického vývoje před a po roce 1989.

2.1.1 Státní řízení

Slovenská republika je v současné době parlamentní republika a hlavou státu je prezident. Podstatné reformy vzdělávacího systému se uskutečnily ihned po politických změnách a pokračují v souladu se společenskými a ekonomickými změnami po roce 1990. Právo na vzdělání **je stejně jako u nás** zakotveno v ústavě Slovenska.

Projekt Varianty, Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s., 2002, Edu – Školský vzdělávací a informační portál, WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie – Slovensko, Informatorium 3-8 č. 1/2009 – „Slovenské mateřské školy čeká reforma autor“ Marie Těthalová

Formální vzdělávání upravuje **Školský zákon**. Neformální vzdělávání je upraveno v zákonech o dalším vzdělávání a příslušných jiných zákonech. Celý vzdělávací systém na Slovensku prochází rozsáhlými reformami. Hlavními tématy jsou **decentralizace** a financování. Reforma by měla přinést na Slovensku zlepšení kvality, finanční situace a uznávání závěrečných zkoušek. Na Slovensku existují státní, církevní a soukromé mateřské školy. Nejběžnější jsou státní mateřské školy, **rodiče zde přispívají na neinvestiční náklady, stravování a jiné služby**.

2.1.2. Národnostní složení a jazyky

Obyvatelé jsou většinou Slováci (82 %), ale na území Slovenska žijí i Maďaři (6 %, především při hranicích s Maďarskem), Romové (9,3 %), nezanedbatelnými menšinami jsou Češi, Rusíni, Ukrajinci, Němci a Poláci. Úředním jazykem je slovenština. Jazyky menšin mohou být používány ve styku s úřady v obcích, kde podíl menšiny - vého obyvatelstva převyšuje 20 %.

2.1.3 Náboženství

Ústava Slovenské republiky zaručuje svobodu náboženského vyznání. Většina obyvatelstva je **římskokatolického vyznání** (60,4 %). Druhé nejrozšířenější náboženství je evangelické (luteránské), významná část obyvatelstva východního Slovenska je vyznání řeckokatolického a pravoslavného.

2.1.4. Vývoj předškolního vzdělávání (*Předškolská výchova*)

Předškolní zařízení jsou důležitou součástí školského systému ve Slovenské republice. Rozvoj předškolní výchovy je upraven legislativou: zákonem č. 279/1993 o školských zařízeních, a vyhláškou Ministerstva školství SR č. 353/1994 o předškolních zařízeních, platnou od 1. ledna 1995, která byla novelizována vyhláškou č. 81 z roku 1997. **Předškolní výchova je nepovinná. Cílem vzdělávání a výchovy dětí v předškolních zařízeních je doplňovat rodinnou výchovu o výchovně vzdělávací činnosti, které jsou zaměřeny na všestranný rozvoj osobnosti dítěte, na**

jeho sociálně-emocionální, fyzický a intelektuální rozvoj v souladu s jeho individuálními a věkovými zvláštnostmi. Příprava dítěte na povinnou školní docházku tvoří součást předškolní výchovy. Předškolní zařízení tvoří *mateřské školy* a *speciálně mateřské školy*. Speciální mateřské školy a speciální třídy v mateřské škole se zřizují pro děti, které jsou mentálně, smyslově nebo tělesně postižené, pro děti s vadami řeči a pro děti s více vadami. Mateřské školy přijímají děti ve věku od 3 do 6 let. **Má-li zařízení vhodné podmínky, mohou být přijaty i děti ve věku 2 let, avšak přednost se dává dětem, které jsou starší 5 let, a dětem s odloženou povinnou školní docházkou.** Pro vstup neexistují žádné požadavky. **Předškolní zařízení se člení na třídy. Do tříd se zařazují zpravidla děti stejného věku.** Učitelé plánují své výchovné činnosti na základě *Programu výchovnej práce pre jasle a materské školy*, zaměřují se však na různé předmětové požadavky a cíle z jednotlivých složek výchovy. V předškolních zařízeních, jejichž zřizovatelem je státní správa, přispívají na neinvestiční náklady předškolního zařízení (s výjimkou platů) rodiče nebo jiné osoby pobírající výživné na děti. Výši příspěvku určuje zřizovatel. **Po roce 1989 byla zrušena povinnost dodržovat jednotný program pro výchovu v mateřských školách a byly přijaty nové výchovně vzdělávací postupy.** Učitelé mateřských škol dostali větší prostor pro svou individualitu, tvořivost a iniciativu. Byly zahájeny mnohé experimenty, jako například výuka cizích jazyků podle zájmu rodičů a podle materiálních podmínek školy. Neexistuje žádný předpis, že základní školy mají dostávat informaci o dovednostech získaných v předškolních zařízeních. **Kvalifikovaní učitelé mateřských škol se připravují ve čtyřletém studiu na střední škole pedagogické nebo na pedagogických fakultách na univerzitě.** Během čtyřletého studia probíhá výuka předškolní pedagogiky a psychologie. **Další vzdělávání učitelů není povinné.** Učitelé státních škol jsou zaměstnanci státní správy. **V jedné třídě mateřské školy s celodenní péčí působí střídavě dva učitelé. Takže podobnou proměnou jako české školství prochází i školství na Slovensku.** V květnu 2008 vstoupil v platnost nový školský zákon a o měsíc později byly schváleny i státní vzdělávací programy pro všechny stupně škol. **Tyto programy**

- stejně jako rámcové vzdělávací programy, které platí v České republice - vymezují všeobecné cíle škol a klíčové kompetence. Měly by přispět k vyváženému rozvoji osobnosti jednotlivých dětí a vymezují rámcový vzdělávací program. Jsou východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů, které si školy tvoří „na míru“ svým potřebám a podmínkám. Vzdělání by mělo vycházet z jedinečnosti dítěte, aktivního učení a začleňování jedince do skupiny. Předškolní vzdělávání by mělo naplňovat potřebu sociálního kontaktu s vrstevníky, rozvíjet osobnost každého dítěte a vždy brát ohled na podmínky, v nichž konkrétní dítě žije. Mělo by také posilovat úctu k rodičům, ke kulturním tradicím a společenským zvyklostem a k morálním hodnotám.

2.2. Vzdělávací systém Vietnamu

2.2.1. Státní zřízení

Vietnam se člení na 63 administrativních oblastí; jde o 58 provincií (vietnamsky *tỉnh*) a 5 měst "pod ústřední správou" (viet. *thành phố trực thuộc trung ương*), jež jsou na úrovni provincií. Jednotlivé provincie se dále dělí na okresy (viet. *huyện*), střediskové obce (viet. *thị xã*) a města "pod provinční správou" (viet. *thành phố trực thuộc tỉnh*); na téže úrovni jsou pak také (ve zmíněných 5 městech) městské obvody (viet. *quận*). Vietnam lze charakterizovat jako zaostalý zemědělský stát (v produkci rýže je 5. na světě). **Do roku 1990 v hospodářství neexistoval soukromý sektor**, od pádu komunistické moci v Sovětském svazu **jsou do ekonomiky zvolna zaváděny prvky tržního hospodářství, státní sektor má ovšem stále obrovskou převahu. Veškerá moc ve Vietnamu je v rukou komunistické strany** (opoziční organizace jsou zakázány), která ovládá kulturní a hospodářský život v zemi. **Stále jsou masivně porušována základní lidská práva, a i z tohoto důvodu od roku 1975 emigrovalo z politických důvodů velké množství Vietnamců. Dalším důvodem emigrace je i**

WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie Vietnam, Slovensko, www.varianty.cz - Vzdělávací program společnosti Člověk v tísni - O Vietnamcích, [www.Business Info](http://www.BusinessInfo.cz) - oficiální portál pro podnikání – Vietnam, Informatorium 3-8 č. 1/2009 – „Slovenské mateřské školy čeká reforma autor“ Marie Těthalová

velmi nízká životní úroveň většiny obyvatel, která občas hraničí s hladověním. Ve Vietnamu panuje vysoká míra korupce. Naděje na zlepšení situace a demokrati- zaci ve Vietnamu spojují disidenti s novým, reformě orientovaným generálním tajem- níkem komunistické strany Nong Duc Manh, s postupným rozvojem volného pod- níkání a s šířením nových informačních technologií – internetu. **Vietnamská společ- nost si odedávna vážila učitelů a vzdělaných lidí vůbec.** Přestože nikdy v historii nebyli učitelé výborně placeni, vždy se těšili velmi dobrému společenskému postave- ní. **Úcta ke vzdělání je jedním z tradičních rysů vietnamského člověka. I v sou- časnosti jsou rodiny schopné vynakládat veškeré své prostředky jen na to, aby mohly jejich děti studovat.** Ve Vietnamu je totiž vzdělání prioritou rodiny víc než v Česku. V Česku vietnamské rodiče pohnání veliká ctižádost a snaha při- pravit dětem lepší život, než měli oni.

2.2.2. Národnostní složení a jazyky

86 % populace tvoří etničtí Vietnamci (národnost Kinh), soustředění zejména v del- tách hlavních vodních toků a pobřežních rovinatých oblastech, 12 % etničtí Číňané. Zbytek populace tvoří Khmerové (kolem 700 000 žijící v jihozápadní deltě Mekongu), Čamové (kolem 60 000 žijící převážně podél pobřeží mezi Nha Trang a Phan Thiet) a dalších 60 národnostně- jazykových menšin soustředěných zejména v horských oblastech. Úředním jazykem je vietnamština, nej- rozšířenějšími používanými cizími jazyky angličtina, čínština (kantonská a mandarín- ská), ruština a francouzština (převážně starší generace).

2.2.3. Náboženství

Hlavním náboženstvím je dlouho potlačovaný **buddhismus**. Vietnamci jsou většinou buddhisté, konfucionisté anebo taoisté.

2.2.4. „Předškolní výchova“

Veřejné školky obvykle připouštějí děti věku 18 měsíců až 5 let. V některých

případech čtyři nebo pět let staré děti učí abecedu a základní matematiku. Tato úroveň vzdělání je populární pouze ve velkých městech.

2.3. Vzdělávací systém Ruska

2.3.1 Státní zřízení

Nezávislá Ruská federace vznikla při rozpadu Sovětského svazu na konci roku 1991; její území odpovídá bývalé RSFSR (*Ruská sovětská federativní socialistická republika*). První krok k nezávislosti se objevil v roce 1991, když byl zřízen úřad prezidenta Ruska jako protiváha úřadu prezidenta SSSR. Převažující část populace a průmyslové produkce bývalého Sovětského svazu je soustředěna právě v Ruské federaci. S většinou nástupnických postsovětských států utvořilo Rusko Společenství nezávislých států.

2.3.2 Národnostní složení a jazyky

Oficiálním jazykem celého státu je ruština, kterou ovládají prakticky všichni obyvatelé Ruska; některé autonomní celky vedle ruštiny používají místní jazyky (tatarština, čuvaština ad.) – celkem tak Rusko oficiálně hovoří 31 jazyky. Jediným oficiálním písmem je cyrilice, v níž musí být zapisovány úřední dokumenty, což platí i pro jazyky, které používají také latinku.

2.3.3. Náboženství

Největší zastoupení má v zemi **pravoslavné křesťanství**; dominantní církví je Ruská pravoslavná církev, k níž se hlásí více než poloviny obyvatelstva a která je uznávána i nevěřícími jako symbol kulturního dědictví Ruska, přestože je Rusko sekulárním státem, křesťanství bylo ruským státním náboženstvím od roku 988 a ani v éře

---

Wikipedie – otevřená encyklopedie – Rusko, Metodický portál RVP – předškolní vzdělávání – článek „Předškolní vzdělávání v Rusku“- autor: Zina Pávišová (pozn. autora článku: Zkráceným pobyttem se v tomto textu rozumí denní výuka v mateřské škole kratší než 12 hodin. Dřívější praxí byla výuka v mateřské škole v délce 10 - 12 hodin denně)

proti náboženského Sovětského svazu, kdy byla církev krutě pronásledována, nebyl jeho vliv zcela potlačen a po rozpadu SSSR opět stoupl. Druhým významným náboženstvím je **sunnitský islám**, jež vyznávají zejména turkické národy a etnické skupiny Kavkazu. Dále jsou zde komunity římských a řeckých katolíků, protestantů, židů, buddhistů (Kalmycko, Burjatsko a Tuva); u některých národů Sibiře přetrvávají původní animistická náboženství.

2.3.4. Vývoj předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávací instituce jsou v Rusku určeny dětem ve věku od dvou měsíců do sedmi let. **Hlavním úkolem předškolních vzdělávacích institucí je zajištění intelektuálního, osobnostního a fyzického rozvoje dítěte, ochrana života a upevňování zdraví dítěte; zajištění intelektuálního, osobnostního a fyzického rozvoje dítěte; uskutečnění nutného vyrovnání odchylek v rozvoji dítěte; získání dětí pro všeobecné lidské hodnoty; spolupráce s rodinou k zajištění plnohodnotného rozvoje dítěte.** V období 1988-1998 se snížila porodnost a odpovídajícím způsobem se snížil také počet dětí v předškolních zařízeních. Snížení docházky do mateřských škol byla rovněž způsobena tím, že **v poslední době byla rozšířena praxe výchovy předškolních dětí doma. V současné době řeší předškolní vzdělávání v Rusku dva vážné problémy. Prvním je nedostatek financí**, který způsobuje nízkou mzdu pro čím dál vzdělanější vychovatele, dnešní vychovatelé mají plat 360 rublů za měsíc, a to i při tom, že počet vychovatelů s vysokoškolským vzděláním vzrostl z 15 na 27 % (tedy téměř dvakrát); a tím nutnost získávání finančních prostředků od rodičů, kteří těmito prostředky v mnoha případech nedisponují. **Řešením z této situace se zdálo zkrácení pobytu dětí v mateřských školách. Stát předpokládá, že se takto podaří ušetřit provozní náklady, snížit poplatky pro rodiče dětí, čímž by se předškolní vzdělávání stalo dostupným pro všechny vrstvy obyvatel.** Experiment probíhal v období tří let (1999-2002) ve dvaceti subjektech Ruské federace. K experimentu se přistoupilo na základě negativních tendencí

Wikipedie – otevřená encyklopedie – Rusko, Metodický portál RVP – předškolní vzdělávání – článek „Předškolní vzdělávání v Rusku“ - autor: Zina Pávišová (pozn. autora článku: Zkráceným pobytem se v tomto textu rozumí denní výuka v mateřské škole kratší než 12 hodin. Dřívější praxí byla výuka v mateřské škole v délce 10 - 12 hodin denně)

odehrávajících se v oblasti předškolního vzdělávání (rušení předškolních zařízení, zvýšení poplatků od rodičů za mateřské školy, celkové snížení počtu dětí absolvující mateřskou školu). Tyto tendence vedly k tomu, že děti, které na základní školu přicházely z rodin, neměly stejné znalosti jako děti z mateřských škol. Při experimentu byla zjištěna zvýšená poptávka po organizaci skupin pro děti nejmladšího předškolního věku (do 3 let). Pravidlem je, že ve skupině zkráceného pobytu takové dítě prochází společně s jedním z rodičů tzv. "adaptačním obdobím", čímž si následně lépe zvykne. V poslední době se v mateřských školách začali objevovat vychovatelé, kteří plní roli sociálního pracovníka, odborníka v oblasti konzultačních a diagnostických služeb. Co se týče personálního zajištění, je třeba získávat odborníky mající zkušenosti nejenom s tradičními mateřskými školami, ale i se skupinami se zkráceným pobytom. **Nejproblematictější je pro pedagogy stanovení nejdůležitějších činností programového obsahu tak, aby vyhovovaly požadavkům státního standardu pro vzdělávání. Druhým a velmi citelným problémem je jiná úroveň vzdělávání předškolních dětí na vesnici ve srovnání s městem.**

2.4. Vzdělávací systém Ukrajiny

2.4.1. Státní zřízení

Ukrajinská republika získala nezávislost roku 1991 po rozpadu Sovětského svazu; zároveň je zakládajícím členem Společenství nezávislých států. Ukrajina je unitární stát, který se dělí na 24 oblastí, 2 města se zvláštním statusem (Kyjev a přístav Sevastopol) a autonomní republiku Krym. **Ukrajina je republika, zhruba uprostřed mezi prezidentským a parlamentním typem** (podobně jako např. Polsko). Ukrajina je mj. členem Společenství nezávislých států, OSN, OBSE, GUAM, Rady Evropy a Organizace pro hospodářskou spolupráci černomořských zemí (BSEC). 16. května 2008 se Ukrajina po čtrnáctiletém vyjednávání oficiálně stala členem WTO. **Ukrajina**

Wikipedie – otevřená encyklopedie – Rusko, Ukrajina, Metodický portál RVP – předškolní vzdělávání – článek „Předškolní vzdělávání v Rusku“- autor: Zina Pávišová (pozn. autora článku: Zkráceným pobytom se v tomto textu rozumí denní výuka v mateřské škole kratší než 12 hodin. Dřívější praxí byla výuka v mateřské škole v délce 10 - 12 hodin denně), Člověk v Tísni – Ukrajina, Navajo – otevřená encyklopedie - Ukrajina

má silné, avšak komplikované vztahy se svým největším sousedem: Ruskem. Od roku 2008 mezi zeměmi panuje napětí zejména kvůli Juščenkově podpoře Gruzie ve válce v Jižní Osetii a snahy o vstup do NATO, opakovaně také kvůli cenám ruského zemního plynu.

2.4.2 Národnostní složení a jazyky

K ukrajinské národnosti se hlásí 77,8 % obyvatelstva Ukrajiny, kromě Krymu, kde žijí především Rusové. Nejvýznamnější menšinou je rumunská, bulharská a maďarská. Hlavní jazyky: ukrajinština, ruština, rumunština a polština.

2.4.3. Náboženství

Za věřící se označuje okolo 60 % obyvatel Ukrajiny. Převládajícím náboženstvím je **pravoslavné křesťanství**. Menšinovými náboženstvími s dlouhou tradicí, jsou judaismus a islám. Židovství bylo od středověku rozšířeno po celé Ukrajině, dnes však tvoří židé jen několik desetin procenta obyvatel země.

2.4.4. Vývoj předškolního vzdělávání

Tato východoevropská země prochází od získání samostatnosti v r. 1991 velmi složitým obdobím. Rozpad Sovětského svazu těžce zasáhl ukrajinské hospodářství, podniky krachovaly, zaměstnanci nedostávali platy, penzisté své důchody. Politické elity se věnovaly především svým ekonomickým zájmům. Vznikl tak oligarchický systém, kdy spřátelení podnikatelé privatizovali nejcennější podniky za minimální objem peněz a na oplátku podporovali zkorumpované představitele státu. Ukrajina lavírovala mezi Ruskem a Evropskou unií ve snaze získat maximum výhod z obou stran, aniž by ovšem plnila své závazky. Režim se čím dál tím více uzavíral do sebe a občané ztráceli víru, že by se mohli domoci lepšího života poctivým způsobem. **Změna přišla s prezidentskými volbami v roce 2004.** Nehledě na politická zemětřesení a náhlé změny, v zemi nadále probíhají reformy, neziskový sektor sílí, média se pomalu demokratizují a privatizují. Ekonomická situace na Ukrajině se zlepšuje

a do země proudí stále více zahraničního kapitálu. Demokratickému rozvoji země překáží především extrémně vysoká korupce. Výzvou pro Ukrajinu zůstává i růst nezávislosti médií a politického života. Prozatím zůstávají totiž v zemi pevně propleteny politická a podnikatelská sféra. Pravděpodobně je toto hlavním důvodem nemožnosti získat jakékoli informace o skutečném stavu předškolní výchovy v zemi.

3. Přípravenost českého předškolního vzdělávacího systému

Z předchozích informací ze čtyř u nás nejvíce zastoupených zemí vyplývá velká podobnost předškolní péče pouze se Slovenskem. V obou bývalých zemích Sovětského bloku situace v předškolní péči přímo souvisí s nepříznivou politickou situací v těchto zemích. I když v Rusku je snaha o řešení této celkové nepříznivé situace viditelnější. Co se týká předškolního vzdělávání ve Vietnamu, předškolní výchova jako taková v podstatě neexistuje nebo jen v opravdu velkých městech, ale i tam jen v omezeném rozsahu. Vše vychází z jejich výchovy k buddhismu. Rodiče v této zemi musí vše podřídit výchově svých dětí a děti pak péči o své rodiče.

3.1. Specifika českého předškolního vzdělávání

Jsou naše předškolní zařízení a náš předškolní vzdělávací systém připraven na příliv dětí cizinců? Myslím, že ano. Dnes, už není pochyb o tom, že předškolní vzdělávání má pro další vzdělávání a život každého dítěte podstatný význam. Jeho role v životě dítěte není zanedbatelná. Je počáteční, vstupní vzdělávací etapou, protože dává možnost vytvoření dobrých základů, účastní se jí většina populace a děti této věkové skupiny jsou velmi vnímavé a otevřené veškerým vlivům z okolí. A naše předškolní vzdělávání má jistě velkou tradici. V listopadu 2008 proběhla celostátní konference na téma „Kam jsme došli za sto let ve výchově a vzdělávání předškolního dítěte“, která zcela navazovala na resoluci V. sjezdu pěstunek českých mateřských škol z roku 1908. Již v této době vyjádřily pěstounky své tehdejší „tužby a cíle“ spojené s předškolní výchovou. Ústředním tématem té novodobé „resoluce“ bylo připravit nové cíle předškolní výchovy a vzdělávání a moderní status učitelek mateřských

---

Wikipedie – otevřená encyklopedie – Česko, Ukrajina, Člověk v Tísni – Ukrajina, Navajo – otevřená encyklopedie – Ukrajina, Metodický portál - předškolní vzdělávání – „Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol“ – autor: Kateřina Smolíková,

škol. Dítě už nevnímáme jen jako účastníka, ale především jako aktivního spoluhráče. Pokud si k tomu uvědomíme všechny probíhající změny (sociální, politické, hospodářské a ekonomické), s nimiž se dnešní dítě musí každodenně vyrovnávat, uvědomíme si i to, jak se tyto změny dítěte bezprostředně dotýkají a v čem ovlivňují podmínky, za kterých současná předškolní výchova probíhá. **Mateřské školy se staly přímou součástí školské soustavy (v současné době se uvažuje o návrhu na povinnou bezplatnou docházku do mateřské školy od 5 let dítěte). Mateřská škola má, stejně jako ostatní školy, školské stupně, svůj základní pedagogický program v podobě Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.** V oblasti předškolní výchovy dnes již jen velmi obtížně budeme hledat opravdu tradiční normativní školy. I když v řadě učitelek přetrvává jistá nostalgie po minulé praxi, kdy všechno bylo předem dáno, schváleno a ony jen plnily výchovný program, což mohlo být velmi pohodlné, ale málo efektivní. Při srovnání se zahraniční úrovní předškolní výchovy a při podmínkách, které naše zařízení mají, se opravdu nemáme za co stydět a jsem přesvědčena, že v úrovni tvořivosti učitelek i značně převyšujeme tu zahraniční. Vedle tradičně již u nás jako alternativně vnímaných předškolních zařízení, pracujících na základě koncepce např. waldorfské nebo montessoriovské pedagogiky existuje celá řada zařízení, která v praxi prosazují vlastní originální postupy. Vše se ale děje na základě respektování osobnosti dítěte a jeho zdravého vývoje. **Stručně řečeno, dříve se dítě přizpůsobovalo škole, nyní se škola přizpůsobuje dítěti. Za nejdůležitější v posledních letech je považována spolupráce mezi učitelkami mateřských škol a rodiči dětí navštěvujícími mateřskou školu.** Stále je ale v komunikaci mezi rodiči a mateřskou školou rodič spíše pasivní. Ne u všech je zájem o program, který mateřská škola nabízí. Otevřená a partnerská spolupráce se větší zájem rodičů o umístění dětí v předškolních zařízeních převyšující momentální nabídku.

3.2. Financování

Mateřské školy jsou ve většině případů financovány státem z rozpočtu MŠMT a z rozpočtů krajských a obecních úřadů. Zpravidla je uplatňována metoda financování

dle počtu vzdělávaných osob. Rodiče se finančně podílejí na pokrytí části neinvestičních prostředků (tzv. úplata za vzdělání), na jídle ve školních jídelnách a dalších službách (nadstandardní aktivity). Ústředním řídicím orgánem pro celou vzdělávací soustavu je MŠMT, které formuluje strategické dokumenty a návrhy příslušných zákonů. Mateřské školy jsou spravovány odbory školství všech samosprávných krajských úřadů. Předškolní zařízení zřizují nebo ruší obce se souhlasem krajského úřadu. Na kvalitu poskytovaného vzdělávání dohlíží Česká školní inspekce.

3.3. Vývoj předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání dětí zpravidla ve věku 2-6 let zabezpečuje mateřská škola. Děti si zde formou hry a individuálních i skupinových činností osvojují základní pravidla chování a vytvářejí si komunikační dovednosti. **Mateřská škola neposkytuje stupeň vzdělání, je pouze doplňkem výchovy a plní socializační funkci.** Dle školského zákona se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. **Do r. 1989 se naše školství ubíralo cestou jednotné školy.** Pedagogové v mateřských školách měli k dispozici pedagogickou dokumentaci v podobě normativních osnov (Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy), jednotných časově tematických plánů a metodických příruček, které do značné míry sjednocovaly podobu škol, sjednocovaly práci pedagogů a vyrovnávaly rozdíly v požadavcích na děti. Kritický rozbor ukázal, že práce podle nich (ač v dobré víře pedagogů udělat pro dítě to nejlepší) mnohdy omezovala aktivitu dítěte, málo respektovala jeho potřeby a nedostatečně reflektovala jeho individuální předpoklady a vnitřní motivy. **Demokratické společenské změny po roce 1990 otevřely prostor pro pedagogickou autonomii škol i pro individuální svobodu pedagoga i dítěte.** Tyto změny, deklarované zejména Bílou knihou, se do činnosti mateřských škol začaly promítat poměrně rychle - mateřské školy se

---

WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie – Česko, Metodický portál - předškolní vzdělávání – „Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol“ – autor: Kateřina Smolíková,

postupně staly autonomními subjekty po stránce právní i koncepční, posílila se osobnostní orientace vzdělávání a individuální přístup k dítěti, proměnily se formy a metody práce tak, aby byly maximálně přizpůsobeny přirozeným vývojovým a vzdělávacím potřebám předškolního dítěte. **Mateřské školy dnes uplatňují různé školní vzdělávací programy, pedagogové mohou volit různorodé pedagogické přístupy a uplatňovat vlastní iniciativu, děti jsou vnímány jako individuální osobnosti účastníci se procesu výchovy a vzdělávání jako aktivní subjekty.** Opouští se pohodlné, ale poněkud jednostranné rozdělování působení předškolního vzdělávání a jeho obsahu na jednotlivé "výchovné složky". Důraz je kladen na integrované vzdělávání s vědomím, že vzdělávání zasahuje vždy celou osobnost dítěte, tedy po stránce fyzické, psychické i sociální, rozvíjí jeho učení i poznání, ovlivňuje jeho postoje i hodnoty. Pedagog v mateřské škole musí brát v úvahu všechny přirozené souvislosti, vzájemné vazby i dynamiku, ustavičnou proměnlivost a vývoj. **Nestačí proto, aby pouze vysvětloval a předával poznatky, ale musí vnímat celou osobnost dítěte, získat je ke spolupráci, přesvědčit je a dovést k citovému prožívání bezprostředních vztahů k okolí.** Předškolní vzdělávání není již založeno na plnění úkolů, ale na postupném získávání a rozvíjení kompetencí, na prožitkovém učení, na široké a pestré nabídce činností soustředěných kolem dítěte blízkých a prakticky využitelných témat, na vzájemné komunikaci a kooperaci. V každé situaci a u každého dítěte musí pedagog znovu hledat individuálně vhodné vzdělávací postupy a zvažovat, jakým způsobem bude postupovat. Jednotné univerzálně použitelné recepty na práci mateřských škol či na výchovné postupy pedagoga tedy ztrácejí své opodstatnění, a proto neexistují. Stanovena jsou pouze základní pravidla a požadavky, které je nutno v mateřské škole respektovat. **Předškolní pedagog se tak dostává do situace, kdy je sice méně svazován předpisy a má více svobody, zároveň je však postaven před nutnost samostatně pracovat, rozhodovat se a nést osobní odpovědnost. Každý by měl být napříště schopen vytvořit (spoluvytvořit) školní (třídní) vzdělávací program, který by respektoval rámcová pravidla a požadavky na předškolní vzdělávání a stejně tak i konkrétní podmínky, možnosti a okolnosti mateřské školy (třídy), možnosti a potřeby obce rodičů i dalších partnerů. A nejen**

to - pedagog by měl být schopen také tento program realizovat ve třídě dětí, a to tak, aby (v úzké vazbě s rodiči) u každého dítěte probudil jeho zájem o učení a poznávání, aby umožnil všem dětem optimálně rozvinout všechny předpoklady, aby jim pomáhal utvářet si vstřícný a pozitivní vztah k okolnímu světu. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, vydaný v r. 2004, představuje nový závazně platný dokument pro mateřské školy, resp. nový typ dokumentu. Na rozdíl od všech předchozích není programem, podle něhož by mohli pedagogové při výchově a vzdělávání dětí přímo a jednoduše postupovat, ale podle něho vytvářejí a realizují vlastní školní (třídní) vzdělávací programy. RVP PV tak umožňuje vznik různých vzdělávacích programů vytvářených "na míru" konkrétním podmínkám, potřebám a možnostem. Stanovuje základní pravidla a požadavky, které je nutno respektovat při tvorbě vzdělávacího obsahu, při zajišťování podmínek vzdělávání, při volbě forem a metod práce, při vytváření vzdělávacího prostředí v procesu vzdělávání, při jakékoliv komunikaci a vzdělávací práci s dítětem. RVP PV je určitým završením procesu proměn uplynulých několika let. Vznikal postupně (první verze byla zveřejněna v r. 2001), dále byl upravován a aktualizován, aby vyhověl potřebám pedagogům, nové legislativě i společným principům kurikulární reformy (např. konceptu klíčových kompetencí). **RVP PV je závazně platný od 1. 9. 2007. Existuje tedy dostatečné množství důvodů, proč je třeba zajistit pedagogům všestrannou podporu v tvorbě školních vzdělávacích programů i v jejich každodenní pedagogické činnosti.** Proto jsou postupně připravovány a vydávány doprovodné metodické materiály a rozvíjeny další aktivity. Právě metodický portál a jeho průběžné naplňování představuje platformu, která soustřeďuje široké spektrum informací a která nabízí pedagogům mateřských škol cílenou metodickou pomoc. **Školy mohou být soukromé a státní a jsou financovány státem z rozpočtu.**

CELKOVÉ SHRUTÍ ČESKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU

Struktura řízení: dokončena decentralizací

Předškolní povinnost: ne, doporučuje se povinnost, aby poslední rok před školou byl povinný.

Bezplatnost vzdělání: úplata za vzdělání

WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie – Česko, Metodický portál - předškolní vzdělávání – „Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol“ – autor: Kateřina Smolíková

Rovnost vzdělávacích příležitostí: ano

Svoboda vzdělání: ano

Rozvoj individuálních zvláštností: ano snaha

Další specifika: právní subjektivita, optimalizace struktury, změny kurikula, otevření školy společnosti, realizace celoživotního vzdělávání, industrializace vzdělání apod.

4.Problematika financování

Mají se děti vzdělávat společně a za stejných podmínek? **Ve většině vyspělých zemí je zajištění spravedlivého přístupu za stejných podmínek ke vzdělání hlavním tématem vzdělávací politiky. Vzdělávání cizinců se u nás nyní řídí Novým školským zákonem č.561/2004 Sb. Zákon nabyt účinnosti dnem 1. ledna 2005.** Všem bez rozdílu je přiznáno právo na přístup ke vzdělání za stejných podmínek, jako mají občané ČR. **Žádné společenské skupiny nejsou v přístupu ke vzdělávání znevýhodněny, vzdělávací příležitosti jsou, co možná, nejméně ovlivněny faktory, jako je pohlaví, národnost, apod., tedy faktory, které jedinec nemůže změnit. Školský zákon jasně říká, co všechno v mateřské škole financuje stát a co má na starosti zřizovatel. Každý rok stanoví ministerstvo školství republikové normativy pěti základními kategoriemi** (limitem počtu zaměstnanců, limitem objemu prostředků na platy, limitem prostředků na ostatní osobní náklady, limitem prostředků na přímé ONIV, limitem prostředků na neinvestiční výdaje celkem) **podle poskytovaného vzdělání. Na jejich základě pošle peníze ze školského rozpočtu krajům. Ten je pak rozešle přes zřizovatele jednotlivým školám podle normativů, které si jeden každý kraj podle svých podmínek stanovil. Školy by se pak měly do dané částky vejít.** Všechna předškolní zařízení zřizovaná obcemi hospodaří jako neziskové příspěvkové organizace. Nezbytnou podmínkou k přidělení prostředků na přímé vzdělávací výdaje je pak zápis do školského rejstříku. Základním kritériem, podle kterého se řídí výše poskytnutého příspěvku, jsou výkony

---

WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie – Česko, metodický portál - předškolní vzdělávání – „Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol“ – autor: Kateřina Smolíková, Učitelství noviny - IV. 2006, Zákon č.561/2004 (školský zákon), vyhláška č. 14/2005, www. Metodický portál RVP– předškolní vzdělávání – článek z 16.10.2008 „Úplata za vzdělání v mateřské škol“ – autor Hana Adámková, www Edu.cz – O vzdělávacích systému ČR – Organizace vzdělávací soustavy České republiky, zdroj: Ústav pro informace ve vzdělání (z 23.10.2008)

organice. Jednotkou výkonu je jedno dítě v mateřské škole nebo třídě s celodenním provozem, 1 dítě v mateřské škole nebo třídě s polodenním provozem. Dalším finančním zdrojem mateřských škol, tentokrát od rodičů je tzv. školné, dnes úplata za vzdělání. Výši této úplaty za předškolní vzdělávání stanoví ředitelka příslušné mateřské školy v souladu s § 123 odst. 4 zákona č.561/2004 Sb. (školský zákon) a je zákon přesně stanovena ve vyhlášce č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání. Úplatu za celodenní provoz musí stanovit maximálně do výše 50% skutečných průměrných neinvestičních nákladů na dané dítě v uplynulém kalendářním roce s výjimkou finančních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu. Tato vyhláška dále upravuje i platbu za omezenou čtyřhodinovou docházku, docházku na 5 dní v měsíci nebo snížení či prominutí platby a také to, že poslední ročník mateřské školy je bezplatný.

Problémy v oblasti financování týkající se dětí cizinců nastaly v předškolním vzdělávání po roce 1989 pouze jednou a to v roce 2006, jinak vždy platily stejné podmínky pro všechny děti. V tomto roce odmítly krajské úřady poskytnout normativy na děti cizinců, kteří nepocházely ze zemí Evropské unie. Byl to problém, který by v té době velmi zkomplikoval finanční situaci nejenom v mateřských školách. Mělo totiž dojít ke zkrácení rozpočtu, a to velmi citelnému. Na vině byl Školský zákon. V § 20 vymezoval podmínky vzdělávání cizinců a pamatoval i na postavení azylantů (§16). Obecně však rozlišoval cizince ze zemí EU a cizince ze třetích zemí. Děti ze zemí mimo EU měly sice právo na vzdělávání za stejných podmínek jako občané ČR, ale ne stejné právo ke školským službám. Výši úplaty měl stanovit ředitel školy sám a podle předběžných zjištění byla tato částka poměrně vysoká. Ředitel by však musel postupovat přesně podle školského zákona, protože pokud by ji nestanovil a nevybíral, bylo by to neoprávněné čerpání státních prostředků. Takže rodiče by si tuto částku nemohli

---

WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie – Česko, metodický portál - předškolní vzdělávání – „Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol“ – autor: Kateřina Smolíková, Učitelství noviny - IV. 2006, Zákon č.561/2004 (školský zákon), vyhláška č. 14/2005, www. Metodický portál RVP– předškolní vzdělávání – článek z 16.10.2008 „Úplata za vzdělání v mateřské škole“ – autor Hana Adámková, www Edu.cz – O vzdělávacím systému ČR – Organizace vzdělávací soustavy České republiky, zdroj: Ústav pro informace ve vzdělání (z 23.10.2008)

dovolit platit a začali uvažovat o odchodu. To znamená, že by došlo k úbytku dětí a k propouštění zaměstnanců. Vše však bylo ke spokojenosti obou stran vyřešeno dodatkem Školského zákona.

5. Výzkumná část

5.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření byla snaha o zjištění připravenosti pedagogického personálu na stále vzrůstající počet dětí cizinců v našich předškolních zařízeních.

5.2. Charakteristika respondentů

O vyplnění byly požádány ředitelky mateřských škol, mající se začleňováním dětí cizinců do předškolních zařízení největší zkušenost.

5.3. Výzkumná metoda

K výzkumu byl použit vlastní dotazník distribuovaný v únoru 2009. Sběr dat byl rovněž v únoru 2009 ukončen. Dotazníků bylo rozesláno v elektronické podobě e-mailem po celé republice celkem padesát. Z těchto dotazníků se vrátilo 38, což představuje návratnost 76 %. Otázky v dotazníku byly koncipovány tak, aby postihly všechny závažné otázky týkající se problematiky začleňování dětí cizinců do našeho předškolního zařízení.

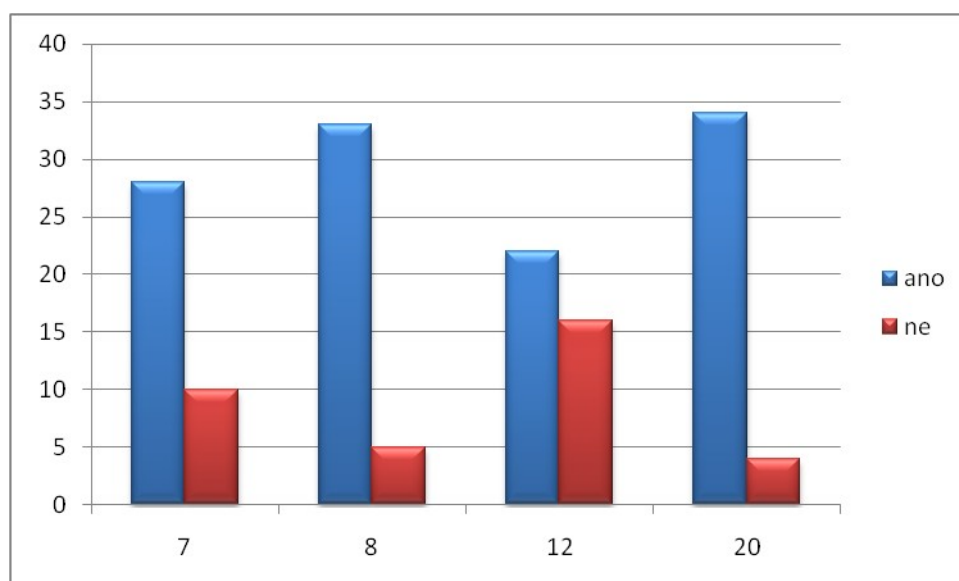
5.4. Interpretace výsledků – grafické vyhodnocení

Otázky (č. 1-5) v první části dotazníku byly pouze orientační a sloužili k jednoduchému, ale důležitému zmapování místa odkud přicházely, počtu tříd, počtu pedagogických pracovníků na příslušných mateřských školách, dobu působnosti ředitelek v právní subjektivitě a dobu praxe ve funkci ředitelky po kterou se začleňováním dětí cizinců setkávají.

Otázky týkající se jazykových dovedností pedagogických pracovníků

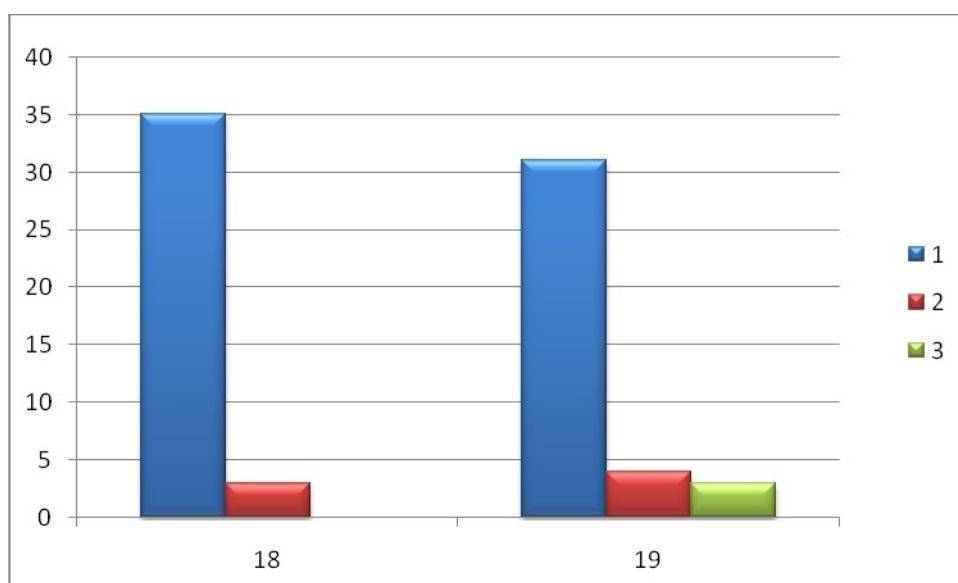
	Text otázky z dotazníku	počet celkem	počet se znalostí
č. 6	Počet pedagogických pracovníků se znalostí cizího jazyka/jakého	160	112

	Text otázky z dotazníku	ano	ne
č. 7	Uvažujete o doplňování jazykových dovedností u pedagogických pracovníků	28	10
č. 8	Přihlížíte při výběru pedagogických pracovníků k těmto znalostem	33	5
č. 12	Narodily se tyto děti již u nás	22	16
č. 20	Máte dojem, že se tyto děti učí českému jazyku poměrně rychle	34	4

V dalších bodech dotazníku jsem se pokusila zmapovat na jaké úrovni je znalost cizích jazyků u pedagogických pracovníků. Je s podivem, že bylo zjištěno velké procento učitelek se znalostí anglického, německého a ruského jazyka, což jistě usnadňuje komunikaci s malými cizinci. Jak však vyplynulo z dalších odpovědí ředitelek mateřských škol, zda uvažují o doplňování jazykových dovedností u pedagogických pracovníků, nebo zda dokonce k těmto znalostem při výběru přihlíží, není tato znalost podle ředitelek pro praxi, až tak důležitá. Proč, když komunikace s dětmi v jejich mateřském či známém jazyce by přece umožnila lepší dorozumění. K pochopení postoje a přístupu k těmto otázkám jednoznačně přispívají odpovědi ředitelek na otázky č. 18 a č. 19.

	Text otázky z dotazníku	1.jazykové	2.stravovací	3.výchovné
č.18	Podle pořadí označte problémy, se kterými se setkáváte 1,2,3...jazykové, stravovací, výchovné	35	3	0
	Text otázky z dotazníku	1.čeština	2.kamarádi	3. cizí jaz.
č.19	Kterých prostředků využíváte při komunikaci s dětmi cizinců	31	4	3

Komunikaci s dětmi a rodiči sice cítí ředitelé jako největší problém při počátečním nástupu dětí cizinců do mateřské školy hned po stravovacích a výchovných ale zároveň ví, že tuto jazykovou bariéru nám pomáhají relativně rychle vyřešit samy děti cizinců. Jejich schopnost učit se českému jazyku, pokud na ně hovoříme pomalu a klidně, je překvapující. Je zajímavé i zjištění, že přestože jsme na tom se znalostí cizích jazyků poměrně dobře, v komunikaci s nimi využíváme spíše český než cizí jazyk. A to uznávám za správný postup, vždyť jsme na české škole a tyto děti zde ve velké většinou budou žít a český jazyk budou potřebovat při vstupu na základní školu. Další naší výhodou je i to, že některé děti, které se zde narodily, s částečnou znalostí českého jazyka již do školek přicházejí a tím nás tu počáteční bariéru usnadňují zvládnout.

Zjištění: znalost cizího jazyka jako nezbytná součást pedagogického vzdělání by měla být v dnešní době samozřejmostí, ale v žádném případě to nedává učitelkám větší schopnost v citlivé komunikaci s dětmi cizinců. Důležitá je trpěli-

vost a schopnost neustále a pomalu vysvětlovat, a určitě tomu nepřekáží komunikace v českém jazyce. Tuto znalost budou učitelky, ale jistě potřebovat v komunikaci s rodiči dětí cizinců. Tam totiž vyvstává větší problém. Pokud nerozumí rodiče, je těžké se pak na čemkoliv domluvit.

Vyjádření k otázce č. 9 - počty dětí cizinců

Ke zmapování národnostních menšin a zjištění jejich zájmu o předškolní zařízení posloužila otázka číslo devět. Z dotazníků vyplynulo, že nejvíce dětí cizinců se nachází v obcích nad 100 tis. obyvatel. A zcela výjimečné postavení co do počtu má v porovnání s kraji opět Praha, což souvisí s největší koncentrací cizinců v hlavním městě. Přibližně však do jedné třetiny mateřských škol nebyly v posledních třech letech přihlášeny žádné děti s cizí státní příslušností (např. Pardubice, Třebíč, Ústí nad Labem,...). V dalších mateřských školách se počet dětí cizinců udržoval zhruba na stejné úrovni. Ředitelé nejčastěji, kromě Prahy, kde docházelo k nárůstu, uváděli, že bylo do jejich škol přihlášeno pouze jedno dítě cizí národnosti. Co se týká zemí, nejvíce dětí bylo opět z Vietnamu, Ruska, Ukrajiny, Slovenska, ale nachází se zde děti z Bulharska, Turecka, Slovinska, Srbska, Uzbekistánu,..... i když procentuelně ve velmi malém množství. Přiložená tabulka udává podrobný přehled cizinců zapojených, dle údajů z dotazníků, v našich předškolních zařízeních.

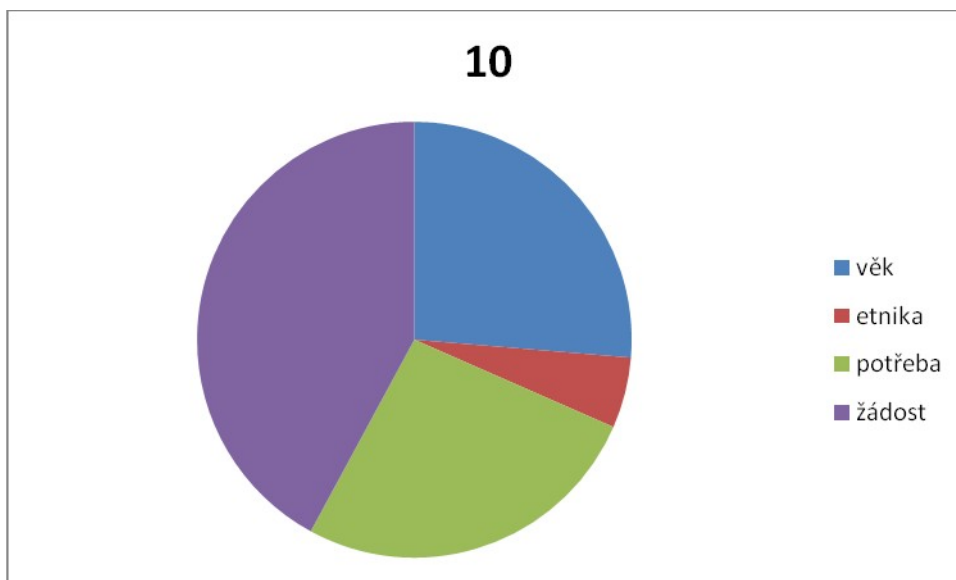
STÁT	2006/2007	2007/2008	2008/2009
VIETNAM	20	29	28
RUSKO	16	23	27
UKRAJINA	16	10	16
SLOVENSKO	20	15	20
BULHARSKO	2	3	2
TURECKO	4	6	5
SLOVINSKO	5	8	6
SRBSKO	5	7	8
UZBEKISTÁN	2	2	6
KAZACHSTÁN	6	4	7
MOLDAVSKO	4	4	9
BĚLORUSKO	0	6	7
ŘECKO	1	0	7
ČÍNA	0	5	4
MONGOLSKO	1	5	1
USA	6	6	5
JAPONSKO	1	1	1
RUMUNSKO	3	3	8

POLSKO	5	7	6
MAKEDONIE	0	5	3
MAĎARSKO	0	0	4
	117	153	174

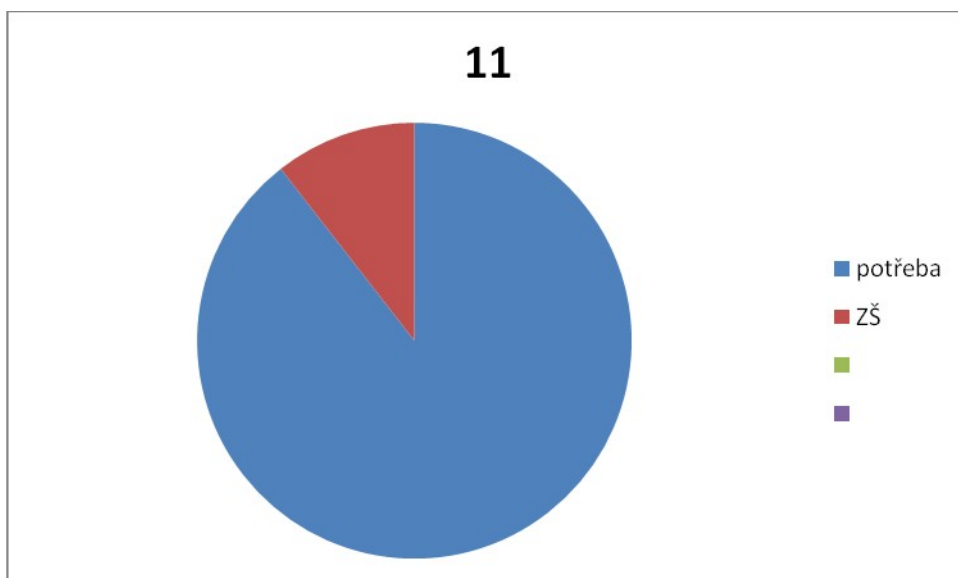
Zjištění: I z tohoto malého průzkumu je znát zvyšující se zájem dětí cizinců o naše předškolní zařízení. Co to pro nás znamená?. Setkáváme se nejenom s větším zájmem, ale i s rozmanitějším složením ve třídách, takže bude nutné zvládat kontakt s dětmi a rodiči cizinců ze vzdálenějších kultur.

Vyjádření k otázkám č. 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22

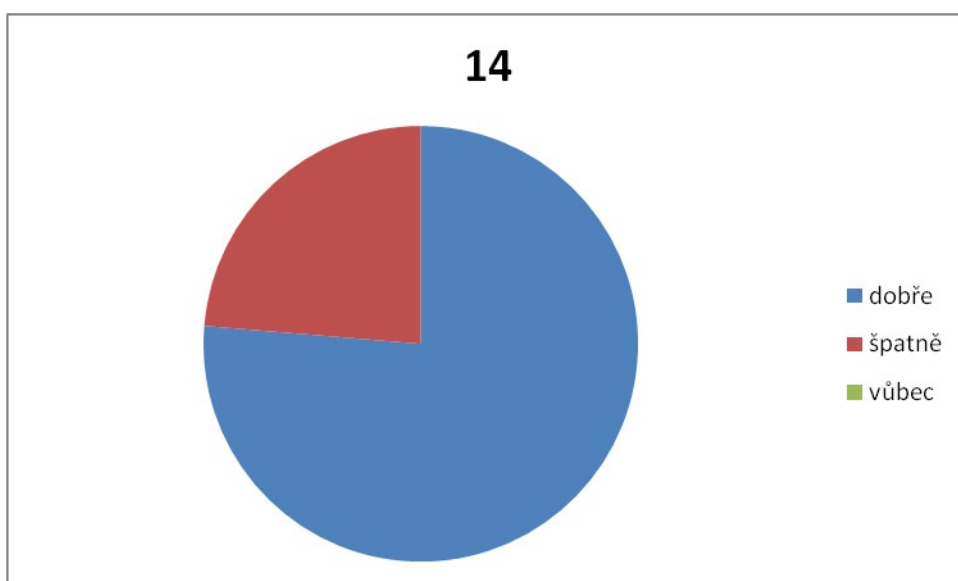
	Text otázky z dotazníku	podle věku	podle etniky	podle potřeby	na žádost rodičů
č.10	Systém vašeho zařazení dětí cizinců do tříd.	10	2	10	16

	Text otázky z dotazníku	podle potřeby	před nástupem do ZŠ
č.11	Od kdy dávají cizinci děti do školky.	34	4

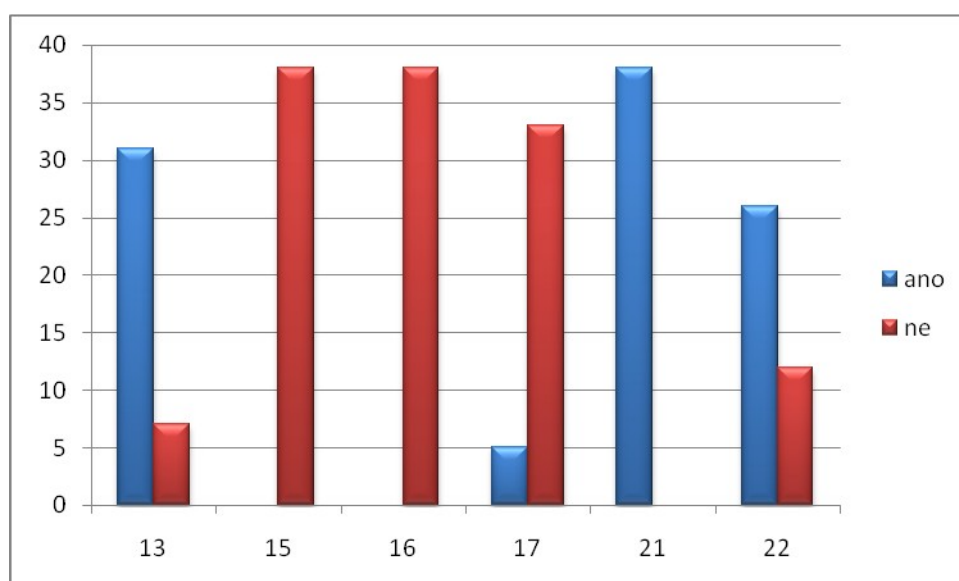

	Text otázky z dotazníku	dobře a rychle	špatně	vůbec
č.14	Jak se děti cizinců adaptují.	29	9	0

	Text otázky z dotazníku	ano	ne
č.13	Jsou děti cizinců připraveny na vstup do MŠ stejně jako české.	31	7
č.15	Objevují se problémy při začleňování dětí cizinců ze stran českých dětí.	0	38

č.16	Objevují se problémy při začleňování dětí cizinců ze stran rodičů českých dětí.	0	38
č.17	Mají rodiče cizinců před vstupem do MŠ nějaká speciální přání/výhody.	5	33
č.21	Akceptují rodiče dětí cizinců náš výchovný systém.	38	0
č.22	Účastní se všech akcí, které MŠ pořádá.	26	12

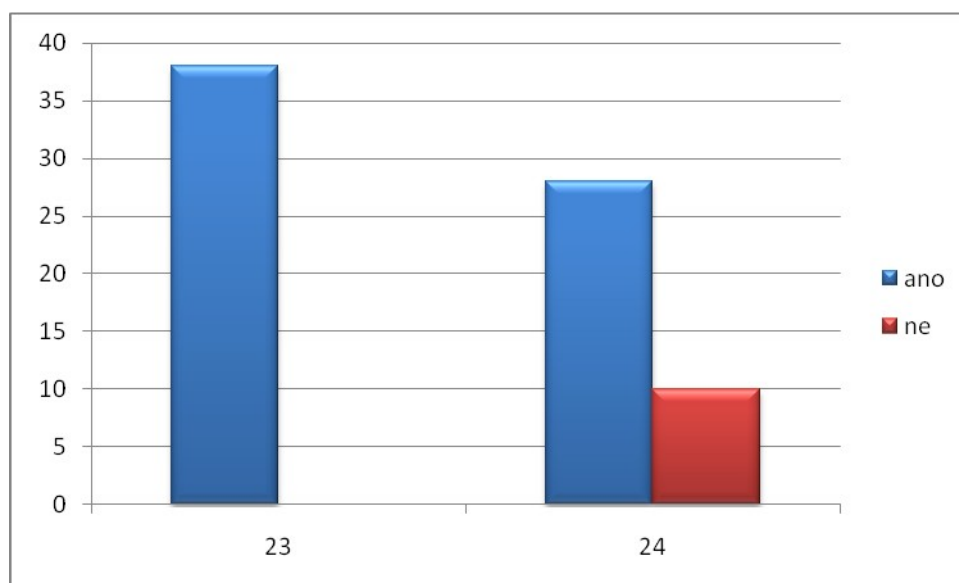
Z odpovědí na otázky týkající se začleňování a adaptace dětí cizinců byla cítit velká jednotnost ředitelů, profesionalita ale i znalost této problematiky. Děti cizinců se v našich mateřských školách adaptují stejně jako naše děti. Z komentářů k otázkám dále vyplynulo, že naše děti, ale i rodiče přijímají děti cizinců bez jakýchkoliv problémů a nemají s jejich přijímáním a začleňováním do tříd sebemenší výhrady. Naš vzdělávací systém plně akceptují, nevyžadují žádné výhody a naopak my plně akceptujeme jejich rozdílnou kulturu a případné výjimky ve výchově. A právě z jiné kultury vychází případná speciální přání, cítit je to především v oblasti stravování. Jinak z odpovědí vyzněla plná spokojenost s naším pojetím předškolní výchovy. Je samozřejmé a pochopitelné, že některé akce, které jsou pro naše děti samozřejmostí a těší se na ně, jsou pro děti a rodiče cizinců neznámé a někdy i zcela zakázané (Vánoce, velikonoce...)

Zjištění: Se začleňováním dětí cizinců není a zatím nebyl na žádné mateřské škole problém, jak ze stran dětí, tak ze stran rodičů. Děti cizinců přicházejí do našich školek stejně připravené jako naše. Rodiče plně akceptují systém české předškolní péče a jsou v mnoha případech velice spokojeni s přístupem našich pedagogických pracovníků.

Otázka č. 23-24

	Text otázky z dotazníku	ano	ne
č.23	Snažíte se přizpůsobit stravu potřebám cizinců, akceptujete jejich speciální přání.	38	0
č.24	Máte dojem, že naše složení stravy přijímají bez problémů	28	10

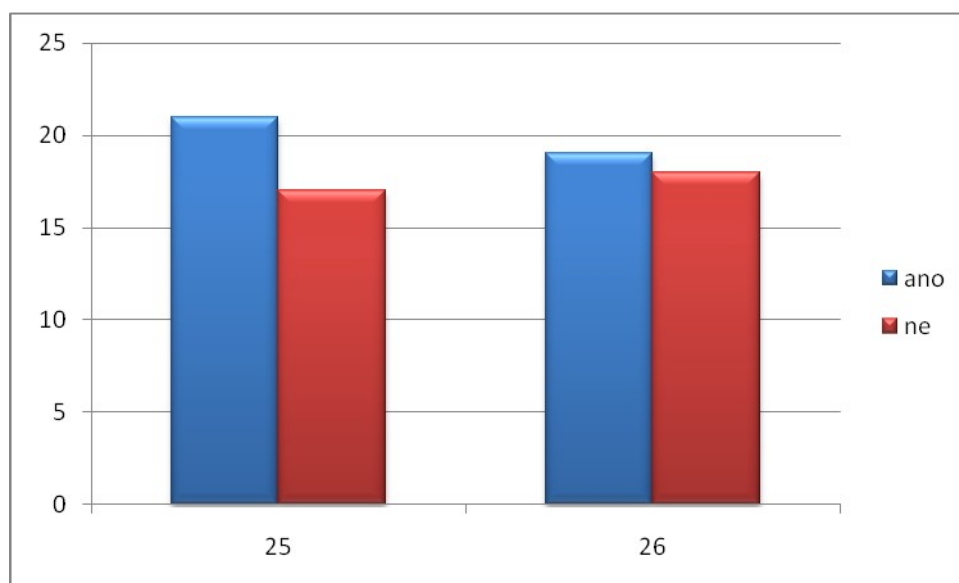
Co se týká stravování. Kultura těchto dětí jim nedovoluje nebo přímo zakazuje konzumaci některých našich jídel a některá jídla jsou pro ně zcela neznámá. Zde by mohl vyvstat problém, ale ani ten se podle odpovědí v dotazníku zatím neobjevil. Asi i proto, že naše jídelničky jsou uspořádány tak, aby vyhovovaly dětem jako takovým. Vždy jsou dodržována pravidla a rozmanitost při jejich sestavování a my opět plně akceptujeme přání všech rodičů. Žádné děti nejsou do jídla nuceny, množství si určují samy a i české děti mají různé zdravotní problémy, co smí a nesmí jíst, takže po-

kud mají děti cizinců nějaký problém s konzumací jakéhokoliv našeho jídla, řešení je zcela v kompetenci třídních učitelek a ty ho jistě vyřeší k jejich spokojenosti .

Zjištění: Současná doba změnila přístup pedagogických pracovníků k tomuto problému. A právě v přístupu k dětem cizinců z jiných kultur je znát profesionalita pedagogických pracovníků.

Otázka č. 25-26

	Text otázky z dotazníku	ano	ne
č.25	Zajímáte se o zahraniční vzdělávací systémy	21	17
č.26	Zařazujete do vzdělávacích plánů témata týkající se seznámení s kulturou jiných zemí	19	17

Pouze zde byla cítit značná nejednotnost v odpovědích ale i značné podceňování této otázky.

Zjištění: Systematický přístup k multikulturní výchově jako důležité součásti třídních plánů v mateřské škole je zatím v počátcích, ale musíme si uvědomit, že je velice důležité s touto výchovou začínat právě již v předškolním věku.

6. Poznatky a doporučení

Naše společnost je každým dnem rozmanitější. Proces, který nastává s přílivem cizinců je však nevyhnutelný a přirozený. S cizinci se zde objevuje nová kultura, zvyky i řeč a je zcela na nás, jak vše přijmeme a zvykneme si a jak si oni zvyknou na nás. Co bych doporučila učitelkám mateřských škol ke zvládnutí této neznámé situace.

Určitě čas a trpělivost. Každá učitelka má ale v dnešní době již nejednu zkušenost s integrací cizinců do české školky. A věřím, že není a nebude pro ně problémem vcítit se do jejich pozice, zkusit si uvědomit, jaké to musí být, když se nachází v jiném a pro něho neznámém světě. Měli by si neustále uvědomovat, že dítě, které se neorientuje v běžných pokynech, které ho provází během celého dne je zmatené a bezradné. Každá učitelka mateřské školy ale ví, že všechny děti jsou svou mentalitou v podstatě stejné, ať mluví jakýmkoliv jazykem. Každé dítě si chce hrát, mít kamarády, má snahu komunikovat, poznávat, učit se, rozumět věcem a dění kolem sebe. A opravdu jinak tomu není ani u těchto dětí. Musí docílit toho, aby se děti z cizí etniky cítily v prostředí mateřské školy dobře, jistě a bezpečně. Aby měly možnost se adaptovat na nové prostředí i situace a aby byly respektovány jejich potřeby a odlišnosti. Ve vztahu všech ve třídě se musí projevovat vzájemná důvěra, tolerance, ohleduplnost, solidarita, vzájemná pomoc a podpora. Musí mít vždy na paměti, že jí dítě zpočátku nerozumí, ostatní děti požádat o maximální pomoc a mít tyto děti při předávání důležitých informací v maximální blízkosti, aby mu mohla nonverbálně nebo za pomoci jednoduchých pokynů pomoci.

Jaké kroky bych považovala za nutné uskutečnit pro dobrou a bezproblémovou adaptaci těchto dětí? Kterých oblastí řízení by se měly změny dotýkat? Jaké bych doporučovala postupy? Na co bych se připravila a tím předešla případným problémům? Tomuto se věnuji v následující závěrečné části své práce. Zcela jistě bych začala u pedagogů samých.

6.1. Oblast pedagogické činnosti

To, že důležitý je postoj pedagoga, a ten **by měl být vždy profesionální, vysoce citlivý a maximálně odpovědný je samozřejmostí. Přesto je nutné:**

- začít s přípravou, určitým proškolením, vysvětlením nové situace vzniklé přílivem cizinců - na pedagogických poradách
- probrat a určit pravidla, podle kterých bude umístování dětí cizinců probíhat a zda budou nutné úpravy tříd.
- dbát o to, aby docházelo k neustálému studiu dostupné literatury týkající se této problematiky (aby byli schopni pohotově reagovat na změny ve složení tříd)
- neustále hledat nové metody a formy práce (umožnit zpěv, přednes básničky a nebo vyjádření v jejich mateřském jazyce v průběhu „zaměstnání“ či jakékoliv činnosti) – „zabudovat“ vše do školních i třídních vzdělávacích programů (uvědomit si, že to co se osvědčilo s jedním dítětem cizinců, nemusí být správné a vhodné při práci s druhým)
- neustále si předávat vzájemně zkušenosti získané v přímé práci s dětmi cizinců
- vzájemně si pomáhat a hledat společná řešení při výskytu jakékoliv problému při začleňování dětí cizinců

6.2. Oblast přímé práce s dětmi cizinců

Aby tyto děti, žijící u nás měly šanci uspět ve škole stejně jako děti z českých rodin, musí do mateřské školy docházet a učitelka musí mít možnost se jim individuálně věnovat.

Dětem, přicházejícím do prostředí mateřské školy kde nerozumí, je vhodné

- pro prvotní kontakt s dítětem ve školce si učitelka může vytvořit slovníček nejjednodušších slov v rodném jazyce dítěte usnadňující rychlou orientaci ve složité situaci
- nechat jim volný prostor k zapojení do činnosti
- nabízet jim jako ostatním dětem příležitosti, ale do ničeho je nenutit, ponechat je v roli pozorovatele (dítě se pak zvolna samo osmělí a zapojí do činností).
- pracovat s dítětem individuálně (z individuální práce s dítětem a volných her pozorováním zjistit, co dítě zajímá, jaké má dovednosti a v tom jej podporovat)

- velice důležitá je častá pochvala, pohlazení, oční kontakt
- při práci se skupinou si stavit dítě do bezprostřední blízkosti, aby mu bylo možno nonverbálně nebo za pomoci jednoduchých pokynů v jeho řeči pomoci
- při práci ve skupinách, při dramatizaci nebo při hrách zadávat dětem jednoduché úkoly (vyvolat u nich radost u úspěchu)
- neustále pojmenovávat věci z okolí dítěte (protože časté opakování jednotlivých slov vede k rychlejšímu porozumění)

6.3. Oblast spolupráce s rodiči dětí cizinců

Do školky ale nepřicházejí jenom děti, ale i jejich rodiče, a s těmi je někdy složitější se domluvit, a proto je **velice důležité, aby učitelka sama úzce spolupracovala s rodiči dítětem, vždy jim dala najevo svůj zájem**

- při kontaktu s rodičem je nutné najít společný jazyk dorozumění
- v případě problémů využít překladatele nebo rodiče stejné národnosti
- zpočátku jim umožňovat každodenní možnost osobní soukromé „desetiminutové“ komunikace a vysvětlování průběhu dne
- zapojit rodiče do ranních her či činností
- ke komunikaci a pochopení jejich“postojů“ prostudovat dostupnou literaturu o komunitě, ze které dítě přichází
- získávat dostatek didaktického materiálu, kterým by poznatky a vědomosti názorně doplňovala.
- nabídka zapůjčení odborné literatury, knih pro děti, didaktických pomůcek, CD nosičů
- na webových stránkách vytvořit i stránky, odkazy v angličtině (postupně i v jiných jazycích)
- na jídelníčcích vytvořit překlady týkající se složení některých typicky českých jídel pro cizince neznámých
- vytvořit deníčky pro rodiče sloužící k zapsání důležitých informací pro předchozím slovním vysvětlení

-vytvořit speciální nástěnky v šatnách – opět v angličtině

Co se jistě osvědčí v práci a komunikaci s rodiči – cizinci

- využívat co nejjednodušších slov, vět a slovních spojení,
- mluvit pomalu, ale plynule, jasně a konkrétně
- vyvarovat se zdrobnělin
- používat gesta, vnímat mimoslovní komunikaci
- kontrolovat zda nám skutečně rozumí
- nespokojit se s pouhým kývnutím hlavy

6.4. Oblast práce s dětmi české národnosti

Důležité je si uvědomit, že nejenom malí cizinci jsou dezorientováni. Změny v životě nastávají i pro naše děti. Najednou mají mezi sebou někoho, komu nerozumí, kdo je prostě "jiný". Ale opět děti, tentokrát české, jsou našimi největšími pomocníky. Dětský kolektiv v mateřských školách bez zábran přijme dalšího člena, který si také umí hrát, kreslit a zlobit. A i ten jediný problém s vyslovením jména kamaráda se rychle vyřeší ke spokojenosti všech zúčastněných stran.

- velkou pomocí v této situaci je zavádění multikulturní výchovy, výchovy, která akceptuje kultury všech národností dětí, které jsou ve třídě.** Je velice důležité začínat s multikulturní výchovou již v předškolním věku, protože děti kolem tří let ještě nemají předsudky, neuvědomují si rozdíly. Teprve postupně si osvojují postoje, které získávají nápodobou starších dětí a dospělých. Vhodnou motivací, kladnými příklady, vytvářením přátelských a kamarádských vztahů mezi dětmi dochází k vytváření základů kladných postojů na celý život
- před příchodem nového malého cizince, připravit stávající děti na změnu –** zajímavou, nenásilnou, lehce srozumitelnou formou upozornit na odlišnosti kamaráda, který přijde - jméno, pleť, jazyk, kulturu jeho země, zvyky a návyky
- vytvořit pro nového kamaráda dárek** na uvítanou (např. obrázek sama sebe se jménem.....) – vytvořit slavnostní atmosféru při předávání, přivítání
- současně s přípravou dětí na nového kamaráda **vytipovat možného „patrona“ z řad stávajících dětí pro usnadnění jeho začlenění do nového prostředí**

- mít dostatek názorných pomůcek – ukázky odlišných hraček, národní hračky, charakteristické hračky pro určitou oblast
- mít didaktický materiál, který by dětem přiblížil život kamaráda a realie – fotografie, pohledy, knížky, mapy, typické národní jídlo nebo ovoce

6.5. Oblast spolupráce se stávajícími (českými) rodiči

Přestože v tomto směru nebyl zjištěn jediný problém či výhrady k umístování dětí cizinců do tříd jistě nebude na škodu připravit si i v této oblasti jednoduchý plán, strategii či postup.

- na prvních třídních schůzkách upozornit a vysvětlit jaké změny, související se vstupem do EU, probíhají ve složení tříd
- pro zjišťování dalšího stavu a přístupu k této otázce – využívat dotazníky
- vždy vyslechnout a vyřešit jakýkoliv problém týkající se této otázky

7. A závěrem.....

Ukazatelem dobré politiky našeho státu v oblasti předškolního vzdělávání je jistě zajištění dostupností mateřských škol a s tím, existující programy, ze kterých si rodiče mohou při volbě mateřské školy vybrat. Dalším významným ukazatelem by měla být úroveň materiálního a finančního zajištění mateřských škol. Třetí oblastí, která vypoovídá o vzdělávací politice, je péče státu o odbornou kvalitu vzdělávacích programů - ať už prostřednictvím stanovení kurikula, standardů či rámcového vzdělávacího programu. A tohle všechno v dnešní době určitě všem dětem a jejich rodičům nabízíme, i když vždy je možné něco zlepšit a od někoho se něco ještě lepšího přiučit. Problém, který nyní vyvstává a týká se i dětí cizinců, je velký zájem o mateřské školy, nedostatek míst a rostoucí počet dětí ve třídách, tak jak to bylo kdysi. A tento momentální stav by jistě nepřispíval k možnosti kvalitně pracovat na osobnostním rozvoji jednotlivých dětí.

Seznam použitých dokumentů

Citát z knihy Joan Freeman: „Jak vychovat chytré dítě“

www.Projekt Varianty, Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s., 2002,

www. Edu – Školský vzdělávací a informační portál

www. Wikipedie – otevřená encyklopedie – Slovensko,

článek v Informatoriu 3-8 č. 1/2009 – „Slovenské mateřské školy čeká reforma“ - autor Marie Těthalová

www.Wikipedie – otevřená encyklopedie – Vietnam

www.varianty.cz - Vzdělávací program společnosti Člověk v tísní - O Vietnamcích

www Business Info - oficiální portál pro podnikání – Vietnam

www.Wikipedie – otevřená encyklopedie – Rusko

www. Metodický portál RVP – předškolní vzdělávání – článek „Předškolní vzdělávání v Rusku“- autor: Zina Pávišová

www.Wikipedie – otevřená encyklopedie – Ukrajina

www.Metodický portál RVP - předškolní vzdělávání – „Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol“ – autor: Kateřina Smolíková

www.Člověk v tísní – Ukrajina,

www. Navajo – otevřená encyklopedie - Ukrajina

www.Wikipedie – otevřená encyklopedie - Česko

www. Metodický portál RVP– předškolní vzdělávání – článek z 16.10.2008 „Úplata za vzdělání v mateřské škol“ – autor Hana Adámková

www Edu.cz – O vzdělávacích systému ČR – Organizace vzdělávací soustavy České republiky, zdroj: Ústav pro informace ve vzdělání (z 23.10.2008)

Zákon č.561/2004

Vyhláška č.14/2006

Příloha č. 1 (dotazník k výzkumné části)

Vážená paní kolegyně

V souvislosti s přípravou mé bakalářské práce na téma **týkající se začleňování dětí cizinců do výchovného systému mateřských škol**, si Vás dovoluji požádat o pomoc při zpracování potřebných statistických údajů. Pokud Vám čas dovolí, velice mi pomůžete v mé práci. Prosím tedy laskavě o doplnění údajů k níže položeným dotazům:

Systém vyplňování: dopsáním údajů (za jeden moc děkuji, vyžaduje vaši trpělivost a dohledání – bod č. 9), nebo označením x

1. Kraj/město:

2. Ředitelka MŠ od roku:

3. Počet tříd /jaké:

4. Právní subjektivita od roku:

5. Počet pedagogických pracovníků:

6. Počet pedagogických pracovníků se znalostí cizího jazyka/jakého:

7. Uvažujete o doplňování jazykových dovedností u pedagogických pracovníků

ano

ne

8. Přihlížíte při výběru pedagogických pracovníků k těmto znalostem

ano

ne

9. Zmapování států a počtu dětí cizinců – případně, prosím, dopište další – tyto informace získáte nejlépe z ročního výkazu, který odevzdáváme k 30.9. ... opravdu děkuji za trpělivost při vyplnění tohoto bodu – tyto data mi pomohou zmapovat pohyb cizinců a jejich zájem o naše předškolní školství

	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Vietnam			
Rusko			
Ukrajina			
Slovensko			

Pokud nemáte ve své mateřské škole žádného cizince nepokračujte s vyplňováním, ale dotazník, prosím, zašlete.

10. Systém vašeho zařazení dětí cizinců do tříd:

- podle věku
- podle etniky
- podle potřeby
- na žádost rodičů

11. Od kdy dávají cizinci děti do školy

- podle potřeby
- před nástupem do školy

12. Narodily se tyto děti již u nás

- ano
- ne

13. Jsou děti cizinců připraveny na vstup do MŠ stejně jako české

- ano
- ne

14. Jak se adaptují

- dobře a rychle
- špatně
- vůbec

15. Objevují se problémy při začleňování dětí cizinců – ze stran našich dětí /případně také

- ano
- ne

16. Objevují se problémy ze stran rodičů našich dětí při začleňování dětí cizinců/případně také

- ano
- ne

17. Mají rodiče dětí cizinců před vstupem do MŠ nějaká speciální přání/případně vyžadují nějaké výhody

- ano
- ne

18. Podle pořadí označte podle náročnosti problému se kterými se setkáváte 1,2,3

- jazykové
- stravovací
- výchovné

19. Kterých prostředků využíváte při komunikaci s dětmi cizinců

v cizím, jim srozumitelném jazyce, který ovládáte (angličtina, ruština...)

s pomocí jejich etnických kamarádů

pouze češtinou a praktickou ukázkou, aby se co nejrychleji naučily český jazyk

20. Máte dojem, že se tyto děti učí českému jazyku poměrně rychle

ano

ne

21. Akceptují rodiče dětí cizinců náš výchovný systém probíhající na mateřských školách nebo se snaží do něho nějak zasahovat/případně jak

ano

ne

22. Účastní se všech akcí, které MŠ pro děti pořádá/ vypiště, prosím, kterých ne

ano

ne

23. Snažíte se přizpůsobit stravu - jídelníček jejich potřebám nebo akceptujete jejich speciální přání - jaké, jak

ano

ne

24. Máte dojem, že naše složení stravy přijímají celkem bez problémů

ano

ne

25. Zajímáte se o zahraniční vzdělávací systémy k lepšímu poznání způsobu jejich výchovy.

ano

ne

26. Zařazujete do ročního plánu téma týkající se seznámení s kulturou jiných zemí

ano

ne

Příloha č. 2 (otázka financování)

Přehled důležitých paragrafů určujících pravidla při zařazování dětí cizinců do našeho vzdělávání (zákon 561/2004 Sb.)

§ 2 Zásady a cíle vzdělávání

(1) Vzdělávání je založeno na zásadách

- a) rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,
- d) bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
- f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,

§ 7 Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení

(1) Vzdělávací soustavu tvoří školy a školská zařízení podle tohoto zákona.

(2) Škola uskutečňuje vzdělávání podle vzdělávacích programů uvedených v § 3.

(3) Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy škol podle jejich zaměření pro účely jejich označování.

§ 14 Vzdělávání příslušníků národnostních menšin

(1) Obec, kraj, popřípadě ministerstvo zajišťuje pro příslušníky národnostních menšin vzdělávání v jazyce národnostní menšiny v mateřských, základních a středních školách, a to v obcích, v nichž byl v souladu se zvláštním právním předpisem⁹⁾ zřízen

výbor pro národnostní menšiny, pokud jsou splněny podmínky stanovené tímto zákonem.

(2) Třidu mateřské školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 8 dětí s příslušností k národnostní menšině, třídu základní školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 10 žáků s příslušností k národnostní menšině; mateřskou školu nebo základní školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 12 dětmi nebo žáky s příslušností k národnostní menšině v jedné třídě.

§ 20 Vzdělávání cizinců

(1) Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám podle tohoto zákona za stejných podmínek.

(2) Osoby, které nejsou uvedeny v odstavci 1, mají za stejných podmínek jako občané Evropské unie přístup:

d) k předškolnímu vzdělávání, základnímu uměleckému vzdělávání, jazykovému vzdělávání a ke školským službám podle tohoto zákona, pokud mají právo pobytu na území České republiky na dobu delší než 90 dnů, popřípadě pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany.

(3) Osoby uvedené v odstavci 2 písm. c) a d) se stávají dětmi, žáky nebo studenty příslušné školy nebo školského zařízení za podmínek stanovených tímto zákonem, pokud řediteli školy nebo školského zařízení prokáží nejpozději při zahájení vzdělávání nebo poskytování školských služeb oprávněnost svého pobytu na území České republiky. Oprávněnost pobytu na území České republiky se prokazuje dokladem podle zvláštního právního předpisu.

Příloha č. 3. (otázka financování)

Přesná pravidla a postupy platby za docházku do mateřské školy pro všechny děti bez rozdílu národnosti určuje vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání v § 6 (Úplata za předškolní vzdělávání v mateřské škole, kterou zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí), kde:

(1) Ředitel mateřské školy stanoví měsíční výši úplaty za předškolní vzdělávání (dále jen "úplata") na období školního roku a zveřejní ji na přístupném místě ve škole nejpozději 30. června předcházejícího školního roku. V případě přijetí školního roku. V případě přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání v průběhu školního roku oznámí ředitel mateřské školy stanovenou výši úplaty zákonnému zástupci při přijetí dítěte.

(2) Měsíční výše úplaty nesmí přesáhnout 50 % skutečných průměrných měsíčních neinvestičních nákladů právnické osoby vykonávající činnost mateřské školy, které připadají na předškolní vzdělávání dítěte v mateřské škole, popřípadě dítěte v příslušném druhu provozu mateřské školy, v uplynulém kalendářním roce. Určují-li se náklady podle předchozí věty zvlášť podle druhů provozu mateřské školy, musí jejich vzájemný poměr odpovídat počtu dětí v jednotlivých druzích provozu a skutečné průměrné denní délce jednotlivých druhů provozu v uplynulém kalendářním roce. Do nákladů podle věty první a druhé se nezapočítají platy, náhrady platů, nebo mzdy a náhrady mezd, odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, úhrada pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a úhrada pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, příděly do fondu kulturních a sociálních potřeb a ostatní platby vyplývající z pracovněprávních vztahů, nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených, náklady na učební pomůcky na další vzdělávání pedagogických pracovníků a na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání, na jejichž úhradu byly použity finanční prostředky poskytnuté ze státního rozpočtu.

(3) Úplata se pro příslušný školní rok stanoví pro všechny děti v tomtéž druhu provozu mateřské školy ve stejné měsíční výši. Pro případy dětí v celodenním nebo internálním provozu, jimž je docházka do mateřské školy omezena nejvýše na 4 hodiny denně z důvodu pobírání:

a) rodičovského příspěvku rodičem dítěte, nebo

b) z příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu rodičem nebo prarodičem dítěte, popřípadě jinou osobou, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, se v souladu s odstavcem 1 zvlášť stanoví výše úplaty odpovídající 2/3 výše úplaty stanovené pro celodenní provoz.

(4) Pro kalendářní měsíc, v němž bude omezen nebo přerušen provoz mateřské školy podle § 3 po dobu delší než 5 vyučovacích dnů, stanoví ředitel mateřské školy výši úplaty, která nepřesáhne poměrnou část výše úplaty stanovené podle odstavců 1 až 3 odpovídající rozsahu omezení nebo přerušení provozu mateřské školy. Takto stanovenou výši úplaty je ředitel mateřské školy povinen zveřejnit na přístupném místě ve škole, a to nejpozději 2 měsíce před přerušením nebo omezením provozu mateřské školy podle § 3 odst. 1, v ostatních případech neprodleně po rozhodnutí ředitele mateřské školy o přerušení nebo omezení provozu.

(5) Osvobozen od úplaty bude zákonný zástupce dítěte, který pobírá sociální příplatek, nebo fyzická osoba, která o dítě osobně pečuje a z důvodu péče o toto dítě pobírá dávky péstounské péče, a tuto skutečnost prokáže řediteli mateřské školy.

(6) Úplata za příslušný kalendářní měsíc je splatná do patnáctého dne následujícího kalendářního měsíce, pokud ředitel mateřské školy nedohodne se zákonným zástupcem dítěte jinou splatnost úplaty. V případě, kdy byla přede dnem splatnosti podána zákonným zástupcem nebo fyzickou osobou uvedenou v odstavci 5 řediteli mateřské školy žádost o osvobození od úplaty za příslušný kalendářní měsíc z důvodu uvedeného v odstavci 5, nenastane splatnost úplaty dříve než dnem, kdy rozhodnutí ředitele mateřské školy o této žádosti nabude právní moci.